

more te pogoje po našem ustroju, posebno po uvedbi čekovnega prometa, ugotoviti samo računovodstvo, je jasno, da so dobila s tem naša računovodstva že trdnjšo pozicijo. Ravno omenjeni sklep min. sveta je bil potem uzakonjen in sicer z zakonom z dne 22. januarja 1922., Sl. Nov. br. 41., in končno z zak. od 22. maja 1922., Sl. Nov. br. 48. razširjen v s zakon o drž. rač. s spremembami, ki so se bile med tem časom izvršile. Sicer se pa samostojni značaj računskokontrolne službe poudarja tudi v pravilniku o zedinjenju računovodstev pri delegacijah v Ljubljani in Splitu Dr. br. 56.125 (Sl. Nov. br. 115 ex 1922), ki je v njem in sicer v čl. 6., št. 2 izrečno rečeno, da je računovodstvo »u vršenju računokontrolne službe... posve nezavisno od naredbodavca II. stopena«. Ni dvoma, da smo se z vsemi temi odredbami, ki datirajo še iz dobe, preden je zadobil moč zakon o G. k., kolikor toliko približali srbijski praksi.

(Dalje prih.)

Dr. Ivan Tavčar †. — Dr. Jakob Kavčič †.

Na isti dan, 22. februarja, smo položili k večnemu počitku dra. Ivana Tavčarja in dra. Jakoba Kavčiča. Oba sta umrla iste starosti in po enako dolgi, hudi bolezni. Bila sta si ožja rojaka in dobra prijatelja ves čas življenja, oba odličnjaka po duhu in srcu, enaka v ljubezni do svojega naroda. Ali dočim je bil dr. Ivan Tavčar po vsej zaslugi pokopan z vsem sijajem, glasno objokovan od vsega naroda, — spremljalo je dra. Jakoba Kavčiča na njegovi zadnji poti le nekaj narodove elite, ki je s pritajeno bolestjo zrla v novozkopani grob.

Zakaj pa jima vendar skupno posvečamo te-le posmrtni vrstice? Zato, ker ju oba gledamo v dobi, ko sta s skupnim delom pripravljala preokret v komaj pretekli borbi za enakopravnost slovenskega jezika in si tako pridobila oba velikih zaslug vprav na polju, na katerem smo slovenski pravniki, ponajveč v društvu Pravnika, hoteli narodu priboriti pravo, ugled in boljšo bodočnost.

Zamislimo se za trenutek v konec 70. let prejšnjega stoletja. Tedaj je bil žalosten pravni položaj slovenskega naroda. Slovenščina, ki se je bila vsled ustave iz l. 1867, zlasti vsled čl. XIX. o enakopravnosti vseh jezikov, začela nekoliko pripuščati v urade, tako da je dr. Razlagov Pravniki slovenski v svojih letnikih od 1870 do 1873 z najboljšimi nadejmi pripravljajl njeno strokovno sposobnost, — je že tista leta bila po visokem političnem pritisku Auerperg-Lasserjeve dobe zopet zamorjena v uradih in zlasti tudi pri sodiščih med čistim slovenskim ljudstvom. Težko so to prenašali oni mlajši slovenski pravniki, ki so tedaj prihajali z dunajskega in graškega vseučilišča v domovino in stopali v sodno službo, polni novega narodnega navdušenja.¹⁾ Njim nasproti je stala falanga sodnih uradnikov, ki niso hoteli ničesar slišati o slovenskem uradovanju, deloma ker res niso znali jezika, največ pa, ker se ga niso hoteli učiti, marveč so ga iz šovinizma naravnost zaničevali. Osobito »višji« med njimi so ljubomorno gledali, da se ni slovenska beseda v aktih zapisala ali strankam izdala, in so bili vsi po koncu, če je kdo izmed slovenskih pravnikov poskusil tupatam kaj takega. Vse to vzlic ustavno proglašeni enakopravnosti in nekaterim starim jezikovnim naredbam, ki so rabo slovenskega jezika vsaj kolikor toliko dovoljevale. Slovenski pravniki so si dajali duška le v člankih, ki so jih priobčevali v »Slov. Narodu«. Imeli so nekateri v ta namen posebno »ligo« in zgodilo se je, da se je moral urednik Jurčič zagovarjati zaradi takega članka pred ljubljanskim senatom, zapisnikar razprave pa je bil avtor istega članka. Tako so si slovenski pravniki na tihem pomagali, večkrat s humorjem, da so ponagajali zagriženim nemškimi birokratom. Sicer pa so, kakor dr. Skofič, dr. Kavčič in Višnikar pisali poljudne razprave o pravnih stvareh v knjigah Mohorjeve družbe.

L. 1879 je nastopila na Dunaju vlada Taaffejeva, ki je potrebovala za svojo večino Slovanov, in je ministrski predsednik izpregovoril krilato besedo, da ne pusti Slovanov na steno pritiskati. V tej novi atmosferi je začel l. 1881 izdajati odvetnik dr. Mošè Slovenskega Pravnika. Dejanski urednik je bil njega koncipijent dr. Ivan Tavčar, a marljiv sotrudnik dr. Jakob Kavčič. Med prvimi slučaji, ki jih je list priobčil, je pa bila odločba vrhovnega sodišča na Dunaju z dne 6. marca 1881, s katero je bil odlok sodišča v Kamniku v slovenski pravdi med dvema kmetoma samo zato kot ničeven razveljavljen, ker je bil izdan v slovenskem jeziku! Tega tudi

¹⁾ Imenujemo jih iz spomina: dr. Ferjančič (tedaj v Ptuj), Višnikar in dr. Kavčič (oba v Il. Bistrici), Nabernik (Kamnik), dr. Skofič (Kostanjevica), Julij Polec (Logatec), Globočnik (Vrhnika), T. Einspieler, dr. Voušek, — poleg starejših: Pleško (Vrhnika), Martinak (V. Lašče), Levičnik (Ptuj), Vojska (Novo mesto), dr. H. Dolenc (Ljubljana) in seveda Bogdan Ternovec, tedaj v Sežani.

mirna slovenska duša ni mogla potrpeti. Ali po vseh tedanjih okoliščinah sodimo, da so protesti, ki so se zoper to in sploh zoper zapostavljanje slovenščine pojavili, imeli zategadelj uspeh tako na globoko in široko, ker jih je podpiral dr. Ivan Tavčar kakor ljut lev s svojimi članki v »Sl. Narodu« in »Slov. Pravniku«. Njegova beseda je bila bič, in tega je bilo treba. Uspeh je bila — jezikovna naredba ministra dra. Pražáka iz l. 1882, ki se je z njo položil temelj novemu slovenskemu uradovanju, uspeh pa je bil tudi moralen, ker je odločen in deloma brezobziren nastop, ki ga je dr. Tavčar tudi kasneje uveljavljal, bil jamstvo vsem, da se bodo branile pravice jezika odločno in branili tako tudi tisti, ki mu bodo dajali veljavo. Lepo in hitro se je potem razmahnilo slovensko uradovanje, zlasti tudi zategadelj, ker je pravosodni minister Pražák, največ po nasvetih svojega tedanjega pomočnika Alberta Levičnika, nekaj let skrbel za to, da se pravniki slovenske narodnosti niso zapostavljali, marveč so prihajali na mesta, ki so njihovim zmožnostim pristojala.

Dr. Mošetov Slov. Pravnik, pri katerem je, kot rečeno, dr. Jakob Kavčič odlično sodeloval, je žalibog prenehal koncem l. 1883, ker je dr. Ivan Tavčar otvoril svojo pisarno in naslednja leta pisal svoj klasičen »poduk o najpotrebnejših zakonih«, ki je pod naslovom Slovenski Pravnik izhajal v snopičih Mohorjeve družbe od l. 1883—1888 in ki ostane vzornik v poljudni pravni literaturi.

Dr. Kavčič je prišel l. 1886 iz Ilirske Bistrice v Ljubljano kot substitut k drž. pravdništvu. Tu je že bil tudi dr. And. Ferjančič. Na čelu dež. sodišča je stal dr. Kočevar, svétniki so bili dr. Gertscher, Pleško in Martinak. Deleg. okr. sodišče je vodil Ivan Vencajz. Same premembe vsled naklonjenosti ministra Pražáka v prosopeh enakopravnosti. Dr. Ferjančič je bil izvoljen za državnega poslanca in je nadalje interveniral za takšne premembe. Pri neki priliki je dobrohotni minister izrekel željo, da naj bi zopet oživel slovensko pravniško glasilo. To je vplivalo in l. 1888 je zopet začel izhajati Slov. Pravnik. Sporazumno z imenovanimi faktorji dež. sodišča je prevzel uredništvo avskultant dr. Babnik. List je prinašal izborni vsebino v odbranem jeziku in po zaslugi dra. Babnika je dobil sistematiko, ki je morala prepričati vsakogar o resnem stremljenju domačih pravniških moči. Steber lista je bil dr. Jakob Kavčič, ki je zlasti v celi vrsti svojih »pravniških razgovorov« izražal pomen tega stremljenja in živahno budil na delo, celo tako, da so mu nekateri zamerjali odkrito besedo.

V jeseni l. 1888 je po odstopu dra. Pražáka začel iz pravosodnega ministrstva pihati nekoliko drugačen veter. Ta je ohladil oficialno navdušenje nekaterih pri Slovenskem Pravniku, toda ne pri glavnih činiteljih, dru. Babniku in dru. Kavčiču. Za nadaljevanje lista je bilo treba ustanoviti društvo Pravnik. Tu se spominjamo, s kako vnemo so pripravljali to ustanovitev med starejšimi dr. Ferjančič, I. Vencajz, dr. Kavčič in dr. Ivan Tavčar. Dne 26. januarja

I. 1889 je imelo društvo Pravnik svojo ustanovno skupščino, ki je izvolila za društvenega načelnika odvetnika dra. Papeža. Tako je bilo rešeno slovensko pravniško glasilo in je pričelo združeno delovanje po stanovitnem programu. Koj prvo leto je izšel prvi zvezek društvene zbirke zakonov s kazenskim zakonom, uredil ga je hitro in nič manj temeljito dr. Jakob Kavčič in založništvo je preskrbel dr. Ivan Tavčar kot predsednik Narodne tiskarne. Pa ni še preteklo drugo leto, ko je dr. Jakob Kavčič priredil že za nadaljnji zvezek zbirke kazenskopravdni red, ki je takisto izšel v založbi Narodne tiskarne. Društvo je tudi takoj šlo na delo za slovensko pravno terminologijo ter razdelilo slovenske zakone med svoje člane, da so iz njih odbrali pravne termine in izraze. Prvi, ki se je odzval tej nalogi, je bil dr. Kavčič. Poleg tega je nekaj let deloval v društvenem odboru in zalagal list redno z odločbami kasacijskega sodišča. Znamenito je nastopil na društvenem shodu l. 1890, ko je imel govor k resoluciji, sklenjeni v deželnem zboru kranjskem zastran ustanovitve slovenske pravne akademije v Ljubljani. Po geslu, da bodimo — sami sebi na korist — odkritosrčni, kaj da ta čas zmoremo, je priporočal začasno le slovensko pravno akademijo za predmete judicialnega in političnega državnega izpita po vzoru bivših ogrskih pravnih akademij. Ali pri tem se ni odrekal idealu slov. vseučilišča, oziroma slovenske pravne fakultete. Njegova izvajanja so se zares odlikovala kolikor po govorniški obliki, toliko po jedrnatih argumentaciji. Istega moštra se je pokazal dr. Kavčič leto kasneje, ko se je v Slov. Pravniku pod naslovom »Slovenska pravna akademija in nazoni sedanje državne uprave« baval obširno z odgovorom naučnega ministra na zahtevo, ki jo je izražal posl. Šuklje v budgetnem odseku, da naj bi se na graškem vseučilišču vsaj nekateri, za prakso najvažnejši predmeti pravniške discipline, predavali v slovenskem jeziku. Minister je odgovoril, da bi uvedba paralelnih predavanj v slovenskem jeziku na juridični fakulteti v Gradcu pomenila končno delitev te fakultete, v kar se sploh ne mara spuščati, ampak le konstatuje, da se izražena želja tačas in v danih razmerah sploh ne da izvesti, ker bi ne bilo za to sposobnih znanstveno izobraženih docentov, tako da bi ta paralelna predavanja, ki bi jih morali imeti praktiki, bila potisnjena na jako nizek nivô. Dr. Kavčič je temeljito zavrnil ta ministrov odgovor, češ, nalašč in preiščeno sega dalje, nego skromna želja, katero je izrazil posl. Šuklje. Poudarjal je, da vprašanja o pravni vzgoji in izomiki slovenskih pravnikov v slovenskem jeziku ne bo moči reševati edino s strogo akademičnega stališča in po načelih naučne teorije, nego bo se obenem ozirati tudi na dejanske potrebe in razmere. Znanstveno izobraženih docentov, zakaj jih nima slovenski narod? Kar čez noč se ministru ne bodo ponujali zreli slovenski pravni docenti, — kadar pa državna uprava pokaže svoje zanimanje za znanstveno gojitev slovenskega pravoslovja, tedaj se bodo izmed priznanih bistrih in zmognih slovenskih pravnikov ogla-

sili kmalu taki, ki bodo dokazali zmožnost in sposobnost za docenturo. Sodba ministra o vrednosti teoretičnega znanja praktičnih pravnikov vidi se dr. Kavčiču preostra in, tako splošna, neopravičena. Kakor med teoretiki niso sami znanstveni svetilniki, tako tudi med praktiki niso vsi enaki; dobe se tudi med praktiki zastopniki pravne vede, ki se ne ustrašijo diskusije s teoretiki o sedaj veljavnem pravu. Poglejmo sodbe našega vrhovnega sodišča, kjer so izkušeni praktiki in med njimi tudi možje iz našega naroda! V teh sodbah se združuje nekako praksa in teorija po taki meri, da se čitajo mnoge kakor akademične razprave, tako da boljših in preciznejših nismo dobili iz peresa teoretikov. Kadar bo dovzeten in nadarjen praktik dobil poklic za akademična predavanja, si bo kmalu prisvojil tudi tisto znanstveno metodo akad. predavanja in učenja, ki ga bo dvignila v tej stroki na »znanstveni nivô«. Iskati takih moči je stvar državne uprave, nikakor pa ne sme ona čakati, da se jej bodo kar zastoj ponujale.

Z dolgo vrsto teh in drugih misli je dr. Kavčič logično pobijal tedanje naše nasprotnike in končno ponavljal, da odgovor naučnega ministra v tej negativni odločnosti ni utemeljen. Danes, ko vemo, kako smo si osnovali v Ljubljani svojo juridično fakulteto, je prav, da se spominjamo te dr. Kavčičeve odločne, pa elegantne ekspologije.

Ako se je znabiti dr. Jakob Kavčič pri tem sebe samega štel med one praktike, katerim »a priori« ni odrekati sposobnosti za predavanje pravne discipline, mu nihče ne bi mogel očitati neskromnosti. Po svoji temeljiti pravni izobrazbi in po svoji bistroumnosti, ne manj po svoji vestnosti in govorniški nadarjenosti bil bi vprav dr. Kavčič tisti čas v prvi vrsti poklican, da bi zasedel slovensko pravniško stolicu.

Kmalu potem se je dr. Kavčič začel umikati iz tega ožjega javnega delovanja in žalibog ni več nastopil niti v društvu, niti v Slov. Pravniku. L. 1905 je bil po odličnem delovanju v prizivnem senatu ljubljanskega sodišča imenovan za predsednika okrožnemu sodišču v Novem mestu. Pa že po 5 letih se je dal nepričakovano upokojiti in vzel, primeroma zgodaj, v 60. letu svoje dobe, slovo od svojega poklica, ki ga je tako zvesto in vrlo izvrševal. Bilo je to gotovo v zvezi z žalostnim dejstvom, da je bil malo poprej, deloma s podporo nesrečne slovenske politike, imenovan za predsednika deželnemu sodišču v Ljubljani njegov mlajši tovariš nemško-nacionalnega mišljenja. Upokojenega dra. Kavčiča, ki se je preselil v Ljubljano, je Slov. Pravnika (št. 4 iz l. 1911) javno prosil, naj bi se »zopet ozrl po tistem svojem peresu, katero je svoje dni tako izborno zastavljal na ledini domačega pravnega slovstva, — sebi v tolažbo, nam drugim pa v pouk«! Ta apel ni pomagal. In če smo ga zasebno nagovarjali, odvrčal je tiho — le z bridkim nasmehom.

Dr. Ivan Tavčar ni poznal resignacije. Njegova energija je rastla ob odporu, če je nanj naletel. Njegov veliki talent je hotel udej-

stvovanja in ga je tudi povsod dosegel. Dr. Ivan Tavčar je posul narodno polje s svojimi literarnimi deli in javnimi zaslugami, da ga je komaj popisati mogoče. Dr. Jakob Kavčič je komaj toliko zapustil, da se dá presoditi njegova vrla zmožnost. Škoda! V dobi, na katero smo se ozrli s slovenskega pravniškega stališča, sta nam oba svetli podobi. Lepo ju je bilo videti, visoki postavi, kadar sta govorila zvočnim glasom, eden javen obtožitelj, drugi zagovornik. Kazala sta govorniško umetnost vsak svoje vrste, dr. Kavčič umerjeno, stvarno, na razum obrnjeno, dr. Tavčar vzletno, slikovito, v srce segajočo. Oba sloga smo potrebovali, žal, da je dr. Kavčičev ostal največ le v aktih in sodbah.

Obeh poštenih in značajnih mož se sodobniki spominjamo s posebnim spoštovanjem in zgodovina naše pravne borbe bo vedno kazala na njune vrline in zaslužna dela.

—n.

Književna poročila.

Dr. Metod Dolenc: Sadašnji položaj kaznenopravnog zakonodavstva Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Nakladom Ig. pl. Kleinmayr & Ferd. Bamberg v Ljubljani, 1923, str. 38.

Naš znani kriminalist dr. Metod Dolenc je s tem delom ustregel splošni potrebi, da se zberejo v pregledni obliki vse nove uredbe in zakoni, ki se nanašajo na razvoj kazenskopravnega zakonodavstva v naši državi. Že radi tega bo delo dobro došlo ne le teoretikom, ampak tudi praktikom. Profesor dr. Dolenc je izdal svoje delo v srbohrvatskem jeziku in nakazal s tem pot našim znanstvenikom, da seznani s svojimi deli tudi širši krog pravnikov, ker se končno knjige ne morejo pisati za krog bralcev, ki je že s početka omejen. Delo je razdeljeno v štiri poglavja. V prvem poglavju navaja pisec uredbe do Vidovdanske ustave, v drugem uredbe po ustavi, v tretjem poglavju razpravlja posebej o načrtu novega kazenskega pravnega reda, v zadnjem pa drastično opisuje današnjo legislativo in svari vse prizadete faktorje, kako se ne smejo delati uredbe in zakoni, kazoč na posledice nepremišljenih zakonov, ko navaja: »A još gori uticaj na praksu vidimo u tome, što se nekoji zakoni u praksi ne izvadjaju, što se njihova egсистенca ignoriše. A gde ostaje onda autoritet zakonodavnoga tela«.

To dejstvo pa ni morda posledica političnega avtonomizma ali separatizma, temveč neizogibna posledica nedostajanja tehnike v izražanju, če tudi še tako srečne zakonodavčeve misli. Pisec kliče čimprejšnjo od pomoč »odozgo«. Mnenja je, da bi potrebne korekture mogel nuditi senat, kot drugi dom narodnega zastopništva. Vendar pa je vprašanje, ali bi